REGLEMENTAREA JURIDICĂ A ÎNREGISTRĂRILOR AUDIO-VIDEO CA MIJLOC DE PROBĂ ÎN PROCESUL CIVIL

Alexandria FRIMU

Includerea înregistrărilor audio-video în sistemul de mijloace de probă în procesul civil extinde atât capacitatea cetățenilor de a-şi proteja drepturile încălcate sau contestate, cât şi capacitatea instanței de a înțelege circumstanțele reale ale cazului şi de a adopta hotărâri judecătoreşti legitime şi bine întemeiate.

Cu toate acestea, înregistrările audio-video, datorită particularităților conținutului lor nu trebuie să fie considerate ca fiind „cele mai bune dovezi". Administrarea înregistrării audio-video cu statut de probă nu trebuie să aducă atingere valorii probatorii a altor dovezi care au fost administrate în cadrul procesului civil ci, din contra, să creeze doar noi oportunități pentru o percepere completă a circumstanțelor cauzei de către instanță şi persoanele implicate în cauză.

Aşadar, înregistrările audio-video asigură obiectivizarea şi rapiditatea procesului de fixare a informației, plenitudinea faptelor fixate, dar şi posibilitatea de a modifica proporțiile imaginii, timpul înregistrării, iar la vizionare şi demonstrare – de a opri cadrul sau de a reduce viteza de reproducere.

Importanţa înregistrărilor audio-video ca mijloc de probă în procesul civil poate fi materializată în următoarele teze:

- Posibilitatea fixării unui volum imens de date, a unor spaţii largi, a mai multor obiecte în toată complexitatea lor, poziţia lor reciprocă, este posibilă totodată fie fixarea generală, fie cea selectivă, detailată, care ar permite demonstrarea imaginii obiectelor ce prezintă importanţă deosebită pentru soluţionarea justă a cauzei.
- Înregistrarea imaginii obiectivă a bunului, a unei acţiuni, inacţiuni, în strictă conformitate cu legile fizice, ale opticii, fixând deopotrivă caracteristicile generale şi particulare ale obiectului, în stare statică şi/sau dinamică.
- Aprecierea informaţiei auditive, dar şi a celei vizuale, în culori, clară, conţinând împrejurări şi detalii ce pot deveni importante.
- Exteriorizarea atitudinilor şi relaţiilor interumane.
- Reconstituirea faptelor din trecut, a obiectelor care nu mai există din cauza alterării, consumării sau distrugerii.
- Fixarea oricărui tip de informaţie probatorie.

Atribuirea persoanei care prezintă înregistrarea audio-video a obligaţiei de a indica cine, când şi în ce condiţii a fost înregistrată, în toate cazurile, fără excepţie, este, o măsură excesivă care poate duce la încălcarea dreptului procedural de a prezenta dovezi. Considerăm că aceste informaţii ar trebui furnizate instanţei numai dacă este cu adevărat necesar să se verifice pertinenţa, admisibilitatea şi veridicitatea acestor dovezi, dar nu ar trebui să fie o condiţie pentru admisibilitatea înregistrărilor. În cazurile în care aceste informaţii nu au o valoare probatorie, furnizarea acesteia către instanţă nu ar trebui să fie o obligaţie a cărei nerespectare implică inadmisibilitatea înregistrărilor audio-video.

Pe de altă parte, atunci când se prezintă înregistrări audio-video, legea nu impune persoanei care le reprezintă să indice circumstanţele relevante pentru caz, pentru care înregistrările sunt supuse confirmării sau respingerii. Cu toate acestea, această informaţie permite într-o măsură mai mare instanţei să preevalueze relevanţa înregistrării audio-video transmise mai degrabă decât informaţii despre timpul efectuării înregistrării. În sine, stabilirea de către instanţă atunci când a fost efectuată înregistrarea audio-video nu permite întotdeauna să se stabilească relevanţa înregistrării depuse.

Interdicția prevăzută la art. 146 alin. (2) CPC considerăm că reduce în mod nejustificat, utilizarea înregistrărilor audio-video ascunse, în comparație cu alte mijloace de probă, de exemplu, înscrisuri sau explicațiile părților, ale căror conținut tot pot conține informații despre viața privată.

Considerăm că o înregistrare ascunsă prezentată de o persoană, care conține informații despre viața privată a unei persoane, nu poate fi respinsă ca inadmisibilă, dacă s-ar îndeplini următoarele condiții:

- în primul rând, dreptul subiectiv civil presupus a fi încălcat sau contestat, a cărui protecție o cere persoana trebuie să fie comparabil cu dreptul la viață privată a părții adverse;
- în al doilea rând, scopul obținerii unei înregistrări ascunse este utilizarea sa ulterioară doar ca dovadă care să protejeze atât drepturile sale, cât și drepturile altor persoane a căror protecție le este conferită de lege;
- în plus, persoana care a făcut înregistrarea ascunsă nu a putut să o obțină altfel, adică, implementarea înregistrării ascunse trebuie să fie singura modalitate de a obține dovezi cu privire la circumstanțele cazului.

Înregistrările audio-video sunt credibile dacă conținutul lor este veridic. Validarea înregistrărilor audio-video poate fi efectuată în mai multe moduri, utilizate atât separat, cât și în combinație. Astfel de metode includ verificarea calității a sursei de informații probatorii, precum și compararea informațiilor probatorii conținute într-o înregistrare audio-video cu informațiile obținute în modul prevăzut de lege prin alte mijloace de probă. În cazul în care există îndoieli privind autenticitatea înregistrărilor audio-video transmise, poate fi verificată prin efectuarea unei expertize.

Opinia comună cu privire la simplitatea tehnică a falsificării înregistrărilor audio-video, în special a celor prezentate în formă digitală și incapacitatea de a stabili falsificarea prin expertiză, stă la baza îndoielilor cu privire la posibilitatea utilizării înregistrărilor audio-video în procesul civil. Susținem faptul că posibilitatea de a falsifica înregistrările audio-video de la sine nu reprezintă o bază suficientă pentru a declara inadmisibile înregistrările. Mai mult, dacă în procesul administrării înregistrării audio-video, se stabilește faptul de falsificarea ei (de exemplu, prin editare sau trucare), aceasta nu pot fi considerată veridică și, respectiv, va fi respinsă de către instanța de judecată.

În orice caz, concluziile legale şi rezonabile privind pertinenţa, admisibilitatea şi veridicitatea înregistrărilor audio şi/sau video pot fi făcute de instanţă numai după examinarea completă şi directă a acestora în cadrul şedinţei de judecată, împreună cu alte dovezi în cauză.

Considerăm oportun ca legislaţia procesuală civilă naţională să fie modificată, astfel încât admisibilitatea înregistrărilor audio-video să nu depindă doar de modul de dobândire a acestora. Or, atunci când o persoană a cărui drept sau interes legitim i se încalcă, este în drept să se apere prin orice metodă, mai ales atunci când nu poate prezenta alte mijloace de probă decât înregistrarea, cu condiţia că judecătorul va depune maximă diligenţă în determinarea veridicităţii acesteia.

Deci, considerăm necesară modificarea art. 146 CPC în următoarea redacţie:

Alin. (1), „Persoana care prezintă o înregistrare audio-video pe un suport electronic sau de altă natură ori solicită reclamarea astfel de înregistrări este obligată să prezinte circumstanţele care vor fi probate prin intermediul acesteia”.

Alin. (2), „Pentru a fi admisibilă, înregistrarea audio-video ascunsă trebuie să fie obţinută în legătură cu apărarea dreptului încălcat sau contestat, iar partea care o aduce să se afle în imposibilitatea apărării dreptului subiectiv prin intermediul altor mijloace de probă. Înregistrările audio-video ascunse se vor cerceta şi aprecia cu prudenţă în limita intimei convingeri a instanţei de judecată, astfel încât dreptul la apărare să fie proporţional la încălcarea dreptului la viaţă privată sau a secretului corespondenţei”.

Această modificare este necesară în vederea extinderii situaţiilor în care părţile pot prezenta în proces înregistrările audio-video care să probeze cele invocate de ele. În aşa fel, instanţa nu declara ca inadmisibile înregistrările, din start, fără a fi cercetate şi apreciate în dezbateri judiciare.

Pe baza unor concluzii şi dispoziţii teoretice rezonabile, au fost făcute propuneri de îmbunătăţire a legislaţiei procedurale civile, permiţând instanţei şi celor implicaţi în cauză să abordeze mai flexibil posibilitatea de a folosi ca dovezi diferite tipuri de înregistrări audio-video.

Recomandat
Felicia CHIFA, magistru, lector. univ.